

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/publikacje/ksiazki/13161,Szary-Rys-Msciciel-Zolnierze-podziemia-niepodleglosciowego-na-Kujawach-Wschodnich.html>
04.05.2024, 17:40

„Szary”, „Ryś”, „Mściciel”... Żołnierze podziemia niepodległościowego na Kujawach Wschodnich (1945-1947)

Alicja Paczoska-Hauke, *Szary, Ryś, Mściciel...* Żołnierze podziemia niepodległościowego na Kujawach Wschodnich (1945-1947), Bydgoszcz-Gdańsk 2013, 392s. + 24 s. wkł. ilustr.

Nakład wyczerpany

Publikacja uzupełnia ważną lukę w badaniach nad powojennym podziemiem zbrojnym. Pozornie zdawać by się mogło, że w północnej Polsce po 1945 r. podziemie niepodległościowe faktycznie nie istniało. Tymczasem również na Kujawach funkcjonowały grupy zbrojne, tworzone niemal spontanicznie przez byłych żołnierzy Armii Krajowej, dezertersów z ludowego WP oraz patriotyczną młodzież gimnazjalną, która dopiero wchodziła w dorosłe życie. Dla niej walka z okupantem sowieckim była wezwaniem, któremu chciała sprostać.

Na pograniczu Kujaw i Wielkopolski swoją działalność w latach 1945–1947 prowadziły trzy duże oddziały zbrojne: Jerzego Gadzinowskiego „Szarego”, Gabryela Fejcho „Ognia” i Antoniego Fryszkowskiego „Rysia”. Wywodziły się one ze środowiska akowskiego, ale od grudnia 1945 r. wchodziły w struktury Konspiracyjnego Wojska Polskiego. Niniejsza publikacja obala wiele mitów, które wprowadziła historiografia komunistyczna na ich temat. W części

„SZARY”, „RYŚ”,
„MŚCICIEL”...

Żołnierze podziemia niepodległościowego
na Kujawach Wschodnich (1945-1947)

ALICJA PACZOSKA-HAUKE

„Szary”, „Ryś”, „Mściciel”... Żołnierze podziemia
niepodległościowego na Kujawach Wschodnich
(1945-1947)

pierwszej publikacji przedstawiono genezę, działalność i likwidację tych grup przez komunistyczny aparat bezpieczeństwa. O tym, że walka między przedstawicielami nowej władzy a mieszkańcami tego regionu była zacięta, może świadczyć skala represji, jaką wymierzono przeciwko powstańcom antykomunistycznym. Aż 36 żołnierzom podziemia, którzy działali na tym terenie, wymierzono karę śmierci, na 17 z nich ją wykonano. Sześć osób zmarło w więzieniach, a 20 innych zginęło w potyczkach z funkcjonariuszami grup operacyjnych. Prawie dwustu mieszkańców powiatów: Włocławek, Nieszawa, Koło i Konin, na terenie których działały te oddziały, otrzymało wyroki skazujące z powodu swoich powiązań z podziemiem. Za współpracę z podziemiem niepodległościowym aresztowano setki osób, wielu z nich złamano życie.

W części drugiej publikacji przedstawiono 406 krótkich biogramów członków i współpracowników podziemia zbrojnego. W tym wykazie ujęto dowódców oddziałów, partyzantów oraz osoby najbardziej represjonowane przez aparat bezpieczeństwa z powodu kontaktów z podziemiem zbrojnym. Książka może być cennym źródłem informacji dla osób zainteresowanych tragicznymi losami żołnierzy wyklętych.

Książka jest 34 tomem wydanym w ramach oddziałowej serii wydawniczej gdańskiego oddziału IPN.

Gdzie kupić publikacje: